ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОЛАБОРАТИВНОГО ПІДХОДУ ДО КОНТРОЛЮ В НАВЧАННІ ПЕРЕКЛАДУ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

WAYS OF COLLABORATIVE APPROACH IMPLEMENTATION FOR THE ASSESSMENT IN PROSPECTIVE PHILOLOGISTS' TRANSLATION TRAINING

Статтю присвячено вивченню перспективності залучення колаборативного підходу до організації та здійснення контролю в навчанні перекладу майбутніх філологів у вітчизняних закладах вищої освіти. З цією метою проаналізовано поняття «колаборативного навчання перекладу» та висвітлено загальні принципи його реалізації. Описано основні тенденції розвитку сучасного ринку надання перекладацьких послуг, що передбачають роботу фахівців у складі різноманітних за обсягом, формами організації та взаємодії команд із метою виконання комплексних і масштабних перекладацьких завдань і проєктів. Це, з одного боку, переконливо свідчить на користь залучення колаборативного підходу до організації навчання перекладу здобувачів вищої освіти у галузі філології, забезпечуючи формування належних умінь міжособистісного спілкування та групової взаємодії, а з іншого – вимагає перегляду форм і методів здійснення контролю опанування студентами відповідними перекладацькими знаннями, навичками, уміннями, стратегіями та здатностями за таких умов.

Наведено аналіз праць, пов'язаних із застосуванням колаборативного підходу до навчання перекладу. Його результати вказують на необхідність вивчення особливостей здійснення контролю за умов активної групової взаємодії під час виконання перекладацької діяльності й оцінки якості отриманого продукту перекладу, причому не лише з боку викладача чи самого студента (самоконтроль), а й із боку колег-учасників проєкту (взаємоконтроль). Саме останній якнайкраще відповідає основним положенням колаборативного підходу щодо контролю сформованості у студентів перекладацької компетентності, хоча й вимагає попередньої готовності суб'єктів до його застосування. Перекладацький проєкт визначено як основну форму реалізації колаборативного підходу до контролю перекладу, який може однаково ефективно застосовуватися в рамках формувального і підсумкового контролю. У разі застосування автентичного перекладацького проєкту оцінювальна і контрольна функції викладача делегуються зовнішньому замовнику.

Ключові слова: колаборативний підхід, навчання перекладу, контроль, взаємоконтроль, майбутні філологи, перекладацький проєкт.

The given article is devoted to the examination of the prospects of collaborative approach implementation for the assessment arrangement and realization in prospective philologists' translation training in the context of domestic establishments of higher education. With this aim the concept of "collaborative translation training" is analysed and its implementation principles are presented. Main development trends of modern translation services market stipulating specialists' participation in the teams of varied size, organization and interaction mode for the performance of complicated and ample translation tasks and projects are described. On the one hand, it provides enough ground for collaborative approach application to the arrangement of translator trainees' instruction providing proper interpersonal skill formation as well as readiness to work in a team. On the other, it requires the revision of assessment forms and techniques used to evaluate the acquisition of relevant knowledge, sub-skills, skills, strategies and capacities to be applied in this situation.

The analysis of the sources representing collaborative approach implementation for translation training is carried out. Its results indicate the need for the examination of the assessment use peculiarities under active team interaction during translation activity performance as well as translation product quality assessment procedures. It should be conducted in the form of not only hetero or self-assessment but peer one as well. Peer assessment fits collaborative approach provisions applied to students' translation competence evaluation. However, it requires prior students' readiness to peer assess. Translation project is considered to be the main form of collaborative approach implementation for translation assessment. It can serve pretty well for both formative and summative assessment. In case of authentic translation project application assessing and evaluative trainer's functions are given to the external client.

Key words: collaborative approach, translation training, assessment, peer-assessment, prospective philologists, translation project.

УДК 81-057.4:378.147-047.6]:[37.091.33-048.88]](045)
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/25-1.14>

Король Т.Г.,
канд. пед. наук,
докторант кафедри методики
викладання іноземних мов
й інформаційно-комунікаційних
технологій
Київського національного лінгвістичного
університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Стрімко розвиваючись, сучасна галузь надання перекладацьких послуг не лише зазнає постійних якісних багатоаспектних змін, а й вимагає оперативної реакції та адаптації до них із боку закладів вищої освіти (далі – ЗВО), у т. ч. й вітчизняних, що готують відповідних фахівців. Як наслідок, навчання перекладу майбутніх конкурентоспроможних філологів має здійснюватися з позицій комплексного підходу, який дозволяє максимально

точно і гнучко врахувати та відобразити поточні тенденції розвитку галузі, її актуальні потреби й вимоги, а також повною мірою скористатися надбаннями та здобутками сучасної перекладацької педагогіки. Тож саме органічне поєднання ідей провідних дидактичних підходів, зокрема синергетичного, компетентнісного, особистісно-діяльнісного, ситуаційного, процесуального, експериментального, рефлексивного та колаборативного, здатне забезпечити належне функціонування системи

навчання перекладу у вітчизняних ЗВО. Кожен із них має знайти своє логічне втілення і продовження у задіяній системі контролю сформованості у студентів окремих перекладацьких знань, навичок, умінь, стратегій, здатностей і відповідної компетентності загалом. У цьому контексті неабиякий інтерес становлять зміст і шляхи реалізації колаборативного підходу до здійснення контролю в навчанні перекладу майбутніх філологів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Колаборативний підхід до діяльності взагалі стає популярним завдяки укрупненню масштабів і складності професійних завдань, чіткості ефективного розв'язання так чи інакше вимагає консолідації зусиль багатьох фахівців, у т. ч. і представників різних галузей. Неабиякого поштовху цьому процесу надав стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, уможлививши як синхронну, так і асинхронну дистанційну взаємодію працівників незалежно від місця їхнього фактичного географічного розташування. У галузі мовних послуг колективний або спільний переклад, заснований на принципах колаборативного підходу, також користується неабиякою популярністю і здебільшого реалізується як фахівцями, так і волонтерами-аматорами в режимі онлайн на базі спеціально розроблених платформ. Нині у перекладознавстві виокремлено основні прояви та способи реалізації колективного перекладу, визначено його характерні особливості, ключові переваги та недоліки, окреслено шляхи підвищення якості отриманого у такий спосіб перекладацького продукту (A. Désilets, J. van der Meer).

Переважає більшість досліджень колаборативного підходу до навчання перекладу обмежується презентацією моделі реалізованого спільного навчання із залученням різних мовних пар за умов певного освітнього середовища, а також аналізом та інтерпретацією його результатів, зокрема: використанням автентичного колективного перекладацького проєкту протягом останнього семестру вивчення дисципліни на замовлення міжнародного відділу польського університету (U. Paradowska); виконанням перекладу статей Wikipedia арабською мовою (K. Al-Shehari) й іспанською з англійської (M.C. Pérez); перекладом реальних фрагментів книг на замовлення видавництва (D. Kiraly, S. Vandepitte); здійсненням аматорського дублювання серіалів польською мовою (A. Wojciechowska); організацією колаборативного навчання на базі форуму для онлайн-обговорення перекладів студентів з англійської мови арабською (R.S. Al-Jarf).

Крім цього, досліджувалася залежність ефективності перекладацьких проєктів від режиму взаємодії учасників (онлайн чи офлайн) (Y. Tsai), вивчалися види колаборативного навчання перекладу, розподіл ролей між учасниками перекладацького проєкту, а також ставлення студентів до

такої форми організації навчання (M.D. Olvera-Lobo, B. Robinson, J.A. Senso та ін.)

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Попри свою неабияку цінність для сучасної методики викладання перекладу у вищій школі, зазначені праці залишають чимало простору для роздумів щодо здійснення контролю під час реалізації подібного навчання та потенціалу подібного навчання як дієвого засобу підвищення об'єктивності й інформативності контролю в навчанні перекладу.

Мета статті полягає у визначенні шляхів реалізації колаборативного підходу до контролю в навчанні перекладу.

Виклад основного матеріалу. У контексті навчання перекладу колаборативний підхід передбачає організацію спільної діяльності групи студентів, спрямованої на досягнення певного результату, а саме створення спільного перекладацького продукту (тексту перекладу) та набуття відповідних навичок і формування вмінь шляхом планування та координації власних дій і злагодженої взаємодії всіх її учасників, у т. ч. й викладача [5]. На думку Д. Кіралі [5, с. 156], саме колаборативне середовище навчання перекладу забезпечує необхідні умови для існування плюралізму думок і підходів до вирішення конкретних перекладацьких проблем, розвитку перекладацьких і мовних здібностей студентів на основі зони найближчого розвитку за Л.С. Виготським. Крім того, подібна організація навчального процесу сприяє розвитку саморефлексії студентів, формуванню навичок і вмінь міжособистісного спілкування і здатності працювати в команді, що є важливими складниками перекладацької компетентності [3; 2].

Проте досягнення таких результатів можливе лише за рахунок дотримання низки принципів організації колаборативного навчання перекладу, а саме:

- 1) усі студенти мають займатися не лише перекладом, а й перевіркою відповідності змісту тексту оригіналу та редагуванням отриманого тексту перекладу;
- 2) усі студенти повинні виконувати різні ролі в однаковому обсязі;
- 3) усі студенти мають навчитися взаємодіяти та співпрацювати з кожним членом перекладацької команди;
- 4) усі студенти мають брати участь в укладанні словника / глосарію;
- 5) усі студенти повинні отримати рівні можливості ознайомитися з перекладами колег;
- 6) зміст навчальної програми дисципліни має бути представлений і врахований при організації колаборативного навчання;
- 7) усі студенти повинні нести відповідальність за організацію та перебіг своєї перекладацької діяльності, зокрема відповідність встановленим термінам [7, с. 294–295];

8) усі студенти мають поділяти цілі й завдання перекладацької команди, до якої вони належать;

9) усі студенти мають нести індивідуальну відповідальність за успішність виконання перекладацького завдання [1];

10) застосування командного оцінювання успішності виконання діяльності та якості отриманого перекладацького продукту [2].

Проте однією з основних проблем застосування цього підходу до навчання перекладу є непридатність стандартних процедур контролю й оцінювання продукту виконання перекладацької діяльності студентами [5, с. 158] на основі різноманітних шкал оцінювання, на відміну від традиційних підходів до навчання перекладу.

Водночас колаборативне навчання є важливою передумовою застосування взаємоконтролю й розвитку відповідних навичок і вмінь у студентів у процесі навчання перекладу. Адже за даними проведеного опитування 36 студентів другого курсу спеціальності «Філологія» Полтавського університету економіки і торгівлі, які щойно завершили перший семестр вивчення навчальної дисципліни «Практика перекладу з англійської мови», лише 50% (18) респондентів вказали на внутрішню готовність здійснювати взаємоконтроль якості виконаних перекладів своїми колегами. Ці самі 50% студентів підтвердили власну готовність сприймати критику з боку колег і покладатися на неї з метою підвищення якості виконаних перекладів. Отримані результати опитування вкотре підтверджують, що взаємоконтроль є найскладнішою формою контролю в навчанні перекладу, яка не може задіюватися до навчального процесу спонтанно, без попередньої підготовки студентів до неї. На нашу думку, навички й уміння взаємоконтролю мають формуватися організовано, послідовно і паралельно із процесом формування перекладацької компетентності студентів, спираючись на відповідний досвід контролю й оцінювання з боку викладача та належний рівень сформованості у студентів навичок і вмінь самоконтролю й самооцінювання. І саме колаборативне навчання перекладу має значний потенціал для подолання основних труднощів, пов'язаних із запровадженням взаємоконтролю.

Із власного досвіду можемо стверджувати, що студенти неохоче оцінюють переклади своїх колег, рідко висловлюють об'єктивну думку, особливо якщо особисто знайомі з автором перекладу. Тож колаборативний підхід до контролю, з одного боку, передбачає обов'язкову реалізацію взаємоконтролю, а з іншого – здатний забезпечити належні умови для формування у студентів відповідних навичок і вмінь неупередженого об'єктивного взаємоконтролю, важливих у контексті їхньої майбутньої професійної діяльності.

Спираючись на відповідне дослідження М.Д. Олвера-Лобо та ін. [6], розглядаємо такі форми реалізації колаборативного підходу до навчання перекладу, як:

1) рольова гра, що, на наш погляд, якнайкраще співвідноситься зі специфікою навчання окремих видів усного перекладу;

2) виконання навчальних перекладацьких завдань у команді, яке відповідає завданням на переклад як дискретних речень, так і зв'язних текстів на занятті й поза його межами. Мотиви змагання спонукають студентів до пошуку нестандартних перекладацьких рішень на етапі продукування тексту перекладу і стимулюють когнітивну діяльність під час його колективної оцінки й коригування. Проте у такий спосіб колаборативний підхід реалізується лише частково;

3) перекладацький проєкт.

Перекладацький проєкт може бути як змодельованим, так і автентичним. Останній передбачає отримання перекладацького продукту, який підлягатиме подальшому використанню й оцінці з боку реального кінцевого споживача. Звісно, автентичний перекладацький проєкт значно цікавіший для студентів, має вищий мотивувальний потенціал, а тому якнайкраще відповідає потребам контролю. Однак використання подібного засобу навчання й контролю перекладу також має свої застереження й обмеження. Виконання автентичного перекладацького проєкту вимагає від студентів вищого ступеня автономії та кращого рівня підготовки, а тому має переважно застосовуватися на заключних етапах навчального процесу.

За даними М. Гонсалес Девіс [4, с. 216–224], будь-який автентичний перекладацький проєкт характеризується такими рисами:

1) автентичним перекладацьким завданням;

2) чітким розподілом ролей і функціональних обов'язків у межах перекладацької команди;

3) прозорим експліцитним формулюванням перекладацького завдання у вигляді послідовної інструкції до виконання у поєднанні з переліком критеріїв оцінки якості майбутнього перекладацького продукту;

4) визначеними термінами виконання й подачі перекладу замовнику;

5) системою заохочення й мотивації;

6) оприлюдненням отриманого тексту перекладу.

Запорукою успіху виконання будь-якого перекладацького проєкту є налагоджена система комунікації, через яку, власне, й реалізується взаємоконтроль, у вигляді коментарів і правок колег. Зворотний коментар вважається ефективним і дієвим лише за наявності реакції на нього потенційного адресата. Ця реакція може набувати різних форм: від повного прийняття і згоди

із запропонованими змінами чи зауваженнями до обґрунтованої відмови прислухатися до висловленого коментаря.

На думку С. Вандепітт [7], студенти обов'язково мають розуміти основні правила надання коментаря до виконаного фрагменту перекладацького завдання їхніми колегами, а саме:

- 1) коректність і чіткість визначення проблеми;
- 2) належне формулювання проблеми, що виникла у процесі перекладу;
- 3) своєчасну й доречну подачу коментаря;
- 4) наявність позитивно забарвленого емоційного компонента.

Подібний підхід до подачі коментарів під час виконання перекладацького проекту забезпечить здоровий мікроклімат у команді, створить атмосферу доброзичливості й довіри.

Висновки. Наведений аналіз колаборативного підходу до навчання перекладу майбутніх філологів у вітчизняних ЗВО засвідчив доцільність його застосування для організації та здійснення контролю. Основними шляхами його реалізації є створення належних умов для застосування взаємоконтролю у процесі навчання перекладу як дієвого засобу підвищення об'єктивності й інформативності оцінювання і контролю, а також використання перекладацького проекту як засобу здійснення формульованого й підсумкового видів контролю перекладацької компетентності.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці модельованих та автентичних перекладацьких проєктів і їхній емпіричній верифікації.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Al-Shehari K. Collaborative learning: trainee translators tasked to translate Wikipedia entries from English into Arabic. *The Interpreter and Translator Trainer*. 2017. Vol. 11. № 4. P. 357–372.
2. Barros E.H. Collaborative learning in the translation classroom: preliminary survey results. *The Journal of Specialised Translation*. 2011. Vol. 16. P. 42–60.
3. Ernst-Kurdi E. The Importance of Collaborative Discourse Analysis in the Training of Novice Translators. *Journal of Translation*. 2017. Vol. 13. № 1. P. 11–25.
4. González Davies M. *Multiple Voices in the Translation Classroom. Activities, Tasks and Projects*. Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins. 2004. 259 p.
5. Kiraly D.C. Collaborative Learning in the Translation Practice Classroom. *Translationsdidaktik: Grundfragen der Übersetzungswissenschaft*. Publisher : Günter NarrEditors : Fleischmann, 1997. P. 152–158.
6. Olvera-Lobo M.D., Robinson B., Senso J.A. et al. Teleworking and collaborative work environments in translation training. *Babel*. 2009. Vol. 55. № 2. P. 165–180.
7. Vandepitte S. Collaboration in translation practices in Dutch-speaking areas. *Konin Language Studies*. 2016. Vol. 4 (3). P. 289–304.